κιῶν ἔβλεπον οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ ὥρας ἐκτεθειμένον ἐντὸς καροψίδος εἰς τὸν ἥλιον καὶ μίαν ἐκ τῶν δύο Χανουμισῶν τούτων ἀναμοχλεύουσαν αὐτὸ μὲ ξύλινον κοχλιάριον κατὰ ἴωρον.

Ἡ λεπτότης τοῦ Ρήγα Παλαμήδη πρὸς αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἦτο πράγματι ἀξία ἐπαίνων, διότι οὐδέποτε ἐφάνη δυσανασχετῶν διὰ τὴν παρουσίαν των ἐν τῷ οἴκῳ, ἐπιδαψιλεύων τοὐναντίον πᾶν τὸ δυνατὸν, ὅπως ζῶσιν ὅλως ἀνεξαρτήτως κατὰ τὰ ἔθιμά των. τὰ ἤθη καὶ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας των, κατώρθωσε καὶ οἴκημα νὰ εὕρῃ κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος εἰς τὸ βάθος τῆς αὐλῆς καὶ μὲ κῆπον ὄπισθεν, ὥστε νὰ ἐξέρχωνται ἀφανεῖς. Μένων δὲ αὐτὸς μετὰ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, πλήρη ἐλευθερίαν ἔδωκεν εἰς τὰς ὀθωμανίδας ταύτας, κατεχούσας τὰς ἰσογείους αἰθούσας νὰ διαιτῶνται, ὅπως θέλουν καὶ νὰ δέχωνται ὅταν θέλουν. Συνεταὶ δὲ γυναῖκες αὗται καὶ κατανοοῦσαι τὴν θέσιν τῆς θυγατρός των, οὐδὲν πρόσκομμα ἔθετον εἰς τὰ καθήκοντά της καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμεναι τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν αὐτῶν πολλάκις τῇ ἔκαμνον τὴν παρατήρησιν, ὅτι τὰ τέκνα της πρέπει νὰ ὁδηγῇ συχνὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπως φαίνεται ὅτι τηρεῖ τοὺς νόμους τῆς νέας της θρησκείας καὶ τὴν ἐκάκιζαν, ὅταν δὲν ἐνήστευε κατὰ τὴν τεσσαρακοστήν.

Ὠφελουμένη τῆς εὐκαιρίας καὶ λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐκ τοῦ μικτοῦ αὐτοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τῆς Αἰκατερίνης Παλαμήδη, παρεκβαίνω τῆς ἀφηγήσεως μου, ὅπως γνωρίσω τῇ νέα γενεᾷ, ἥτις εὑρίσκεται εἰς παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ βίου τῶν ὑπὸ τῶν ζυγὸν ὁμοφύλων της καὶ ὁμοθρήσκων, τίνι τρόπῳ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, καθ' ὅλα ὑπερτέρα πάντοτε, συνέζησε τετρακόσια ἔτη ὑποτελὴς τῶν ὀθωμανῶν καὶ πῶς τὴν ὑποτέλειαν ταύτην κατέστησε τόσον γενναίαν, τόσον ὑποτικὴν, τόσον χρήσιμον, ὥστε εἵλκυσε τὸν σεβασμὸν, τὴν ἐκτίμησιν, τὴν βαθεῖαν ὑπόληψιν τῶν Τούρκων καὶ αὐτῶν τῶν ἀγριωτέρων. Ἀνεξαιρέτως δὲ πᾶσαι αἱ οἰκογένειαι τῶν σημαινόντων Τούρκων, ἀγάδων, πασσάδων, προὐχόντων ἐπεζήτουν τὴν σχέσιν τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐνεπιστεύοντο εἰς τὰς γυναῖκας τῶν ἐργατικῶν τάξεων πᾶσαν ἐργασίαν ἐν τῷ οἴκῳ των καὶ πᾶσαν ἐπιστασίαν. Οὐδεμίαν ὅμως εἶχον ὑπόληψιν εἰς τὰς ἄλλας ἐθνικότητας, καὶ ὅταν ὡμίλει τις ἐνώπιόν των περὶ τῶν Εὐρωπαίων ἀπετροπιάζοντο τοσοῦτον ὥστε ἀνεφώνουν: Φράγκος ! Φράγκος ! καὶ ἐνόμιζον ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶνε ἐπὶ θύρας. Τοὺς Ἑβραίους δὲ δὲν ἤθελαν οὔτε νὰ τοὺς ἰδοῦν.

Ἐσέβοντο δὲ ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα ὥστε τὰ χρονίας πάσχοντα τέκνα των καὶ τὰ κινδυνεύοντα ἔφερον αἱ μητέρες εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ παρεκάλουν τὸν ἱερέα νὰ τοὺς διαβάσῃ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ λαοῦ καὶ τὰ ἔθετον ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ λαμπάδας ἤναπτον, καὶ ἀναθήματα προσέφερον πολύτιμα. Καὶ οἱ σύζυγοι αὐτῶν ἐν γνώσει ὅτι ταῦτα πράττωσιν αἱ γυναῖκες των, οὐδέποτε τὰς ἠμπόδισαν, τοὐναντίον εἰς τὰς ἐκδρομάς των εἰς τὴν ἐξοχὴν πρὸς ἀναψυχήν, τὸ ὁποῖον πολὺ ἐσυνείθιζον αἱ τούρκισσαι, πάσχουσαι αἱ περισσότεραι ἀνίαν καὶ μαρασμὸν ἐκ τοῦ ἐρμητικοῦ αὐτοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐντὸς τῶν χαρεμίων, οὗτοι τὰς προέτρεπον νὰ προσκαλέσωσι καὶ χριστιανὰς τῆς κατωτέρας τάξεως διὰ τὸ εὔχαρι καὶ εὔθυμον τοῦ χαρακτῆρος των ἔχοντες πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν.

Καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ ἀριστοκρατία εἶχε συγκεντρωθῆ τότε, ὅπως καὶ ἡ Τουρκικὴ, ἀπεδίδετο τοσαύτη σημασία εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ ὑπῆρχε τοιοῦτος σεβασμὸς πρὸς αὐτοὺς, ὥστε πολλάκις κατωρθώθη νὰ σώσωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ σκληροῦ Ἀλῆπασᾶ καὶ τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων καὶ χριστιανοὺς ἀδίκως κατατρεχομένους ὡς καὶ Τούρκους. Καὶ ἐρωτώμενος ὁ τοῦρκος δικαστὴς πῶς ἀπέλυσε τοῦτον ἢ ἐκεῖνον ἀφελῶς ἀπεκρίνετο «δὲν ἐδυνάμην νὰ κάμωδιαφορετικὰ μοῦ ἔκαμε ριτζᾶ (παράκλησιν) ἡ τάδε μεγάλη Κυρὰ Χριστιανή.

Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ αἱμοβόρος Ἀλῆπασᾶς τοῦ ὁποίου εἶνε γνωστὰ πλέον τὰ τερατουργήματα ἐκ τῆς ἱστορίας, εἶχε πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὑπαλλήλους του μεγάλην ὑπόληψιν καὶ τοὺς προετίμα τῶν Τούρκων, λέγων, ὅτι εἶνε ἔξυπνοι, ἀκριβεῖς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, σεμνοὶ καὶ τίμιοι, ἂν καὶ ἔχουσι πάντοτε κατὰ νοῦν νὰ ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των, ἡ ὁποία προσέθετε στενάζων· θὰ τελεσθῇ μίαν ἡμέραν κατὰ θείαν ἀπόφασιν εἶνε τὸ κεσμέτ (πεπρωμένον).

Μὲ τοιαύτας ἀρετὰς ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἠδυνήθη νὰ συζήσῃ ἁρμονικῶς μὲ τοὺς κατακτητάς της, καὶ ἐπὶ τετρακόσια ἔτη διὰ τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐπιμονῆς, τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν μάθησιν καὶ τοῦ ἐσχάτου χωρικοῦ, ὥστε καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη μὲ χιόνα, μὲ βροχὴν ἐπορεύοντο ὀκταετῆ παιδιὰ ἀπὸ τὸ χωρίον των εἰς τὸ ἄλλο, ὅπου ὑπῆρχε σχολεῖον. Ὀφείλω δὲ νὰ σημειώσω, ὅτι τότε ὑπῆρχον καὶ διδάσκαλοι ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς των καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἱερεῖς—ἀλλὰ ἱερεῖς.—Ἱερεῖς, οἵτινες πολὺ μακρὰν τῆς ἰδέας νὰ θησαυρίζουν, εὐχαριστοῦντο μὲ τὰ ὀλίγα δῶρα, ἃ τὸ ποίμνιόν των ἀπέστελε, συνιστάμενα εἰς ἄρτον, φασόλια, κουκία καὶ ξύλα πρὸς θέρμανσιν.

Δόξαν των δὲ καὶ πλοῦτον εἶχον νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὰ παιδιὰ ταῦτα τὴν ὑψηλοφροσύνην, τὴν μάθησιν, τὰς θυσίας πρὸς τὴν πατρίδα. Αὐτοὶ ἐδημιούργησαν τὴν γενεὰν ἐκείνην, ἥτις ἐθαυματούργησε εἰς τὸ 21, καὶ διεφύλαξεν τὰς ἀρετὰς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀκμαίας, κηρύττοντες, νουθετοῦντες, παραδειγματίζοντες καὶ εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἀλληλοετρώγοντο εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην διὰ τὴν θρησκείαν καὶ ἀλληλοεσφάζοντο διὰ τὸν καθολικισμὸν καὶ τὸν προτεσταντισμὸν καὶ ἑωρτάζετο ἡ Saint Barthelemy δι' ἑκατόμβης καὶ ἡ Ἱερὰ ἐξέτασις ἔστηνε τὰ μαρτύρια τὰ φοβερὰ καὶ τὰ autodafé εἶχον λάβει τὴν φήμην τοῦ θελκτικωτέρου θεάματος, οἱ Ἕλληνες ἱερεῖς, κρατοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον ἀνὰ χεῖρας, ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ὑψίστου πρὸς ἴασιν τῶν Τουρκοπαίδων, τῶν ὁποίων αἱ μητέρες ἠσπάζοντο τὸ ἐπιτραχήλιον τοῦ Ἕλληνος ἱερέως, πεπεισμέναι, ὅτι ἡ προσευχὴ τούτου θὰ εἶνε εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ.

Καὶ ἐνῷ οἱ Ὀθωμανοὶ πολλάκις ἐξώθουν καὶ ἐβίαζον τοὺς κακουργήσαντας Ἕλληνας νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμὸν ὅπως τοῖς δοθῇ χάρις, οἱ Ἕλληνες ἱερεῖς ἀπέκρουον τοὺς αἰτοῦντας νὰ ἀσπασθῶσι τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ ἀνεξί-

θρησκοι, ὑψηλόφρονες ἐκήρυττον τὴν ἀδελφότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τὴν εἰρήνην, τὸ ἔλεος.

Καὶ οὕτω ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἤκμασε καὶ θὰ ἀκμάζῃ πάντοτε, περιβεβλημένη καὶ μέχρι τοῦ νῦν μὲ τὰς ἰδίας ἀρετάς, μὲ τὴν ἰδίαν ἀνεξιθρησκείαν καὶ τρανὸν τεκμήριον εἶνε ὁ πόλεμος τοῦ 21 ὁ μόνος δίκαιος πόλεμος εἰς τὸν κόσμον, ὁ μόνος ἅγιος, δύναμαι νὰ εἴπω, διότι δὲν ἔγινεν οὔτε διὰ χρυσορυχεῖα, οὔτε διὰ συμφέροντα ἐμπορικὰ, οὔτε διὰ τὴν ἐπιβολὴν βλαβερῶν ἐμπορευμάτων εἰς ἄλλα κράτη πρὸς θησαύρισιν τῶν ἰδίων ὑπηκόων, οὔτε διὰ τὴν κατάκτησιν χωρῶν ξένων, οὔτε διὰ θρησκευτικὰς δοξασίας. Καὶ ὁ Ἕλλην πάντοτε ὑπερήφανος, πάντοτε ἀξιοπρεπὴς δὲν ἔπιεσε ποτὲ τὴν συνείδησιν οὐδενός, καὶ ἂν κάμῃ λάθη καὶ ἂν θορυβῇ, καὶ ἂν ἐρίζῃ, πράττει ταῦτα ἐντὸς τοῦ τόπου του, ἐντὸς τοῦ οἴκου του καὶ μὲ τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν νὰ ὠφελήσῃ πεπλανημένην ἴσως γνώμην, ἀλλὰ δὲν φορτώνεται ποτὲ τὰ γείτονα κράτη, τὸν γείτονα οἶκον.

Πηνελόπη Παπαηλιοπούλου.

ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΜΟΥ

ΤΟ ΠΑΝΘΕΟΝ

Ὅ,τι εἶνε ὁ κορμὸς τοῦ Βατικανοῦ ὑπὸ ἔποψιν μεγαλοπρεποῦς ἀντιλήψεως τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἶνε τὸ Πάνθεον ὑπὸ ἔποψιν θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἰς τὸν κορμὸν ἐκπροσωπεῖται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς τὸν πλέον ἰσχυρὸν σύνδεσμον τῶν μυῶν καὶ τοῦ σκελετοῦ εἰς τὴν πλέον ἔντονον καὶ πρωτογενῆ ἁρμονίαν τῶν σαρκῶν μετὰ τοῦ θαυμασίου μηχανισμοῦ τῆς ὀστέινης συσκευῆς. Ὁ κορμὸς εἶνε μία μάζα συμπαγὴς δυνάμεως οὐχὶ ἑνὸς, ἀλλὰ πολλῶν γιγάντων, ἐκπροσωπούντων τὸ σφρίγος ὄχι μιᾶς ἀλλὰ πολλῶν φυλῶν μαζή. Εἰς τὸ Πάνθεον, τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ κτίριον, τοῦ ὁποίου ὁ ρυθμὸς δὲν ἀνήκει εἰς καμμίαν ὡρισμένην ἐποχὴν, ἀλλ' οὔτε εἰς κανὲν σύστημα ἀρχιτεκτονικῆς, ἐκπροσωπεῖται ἡ ἑνότης πολλῶν θρησκειῶν ὑπὸ μίαν αἰγίδα ἰσχυρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν συγκεντρώνεται καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς ἑνὸς καταπλήσσοντος πανθεϊσμοῦ.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἱστορία τοῦ κορμοῦ τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου μένει ἄγνωστος, ἡ ἱστορία τοῦ Πανθέου, τὸ ὁποῖον ἱδρύθη καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ρώμη πανίσχυρος καὶ κοσμοκράτωρ ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην κορυφὴν τῆς δόξης της, εἶνε γνωστή.

Ὁ Αὔγουστος νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ρώμην, σύρων ὄπισθεν τοῦ ἅρματός του τοὺς βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας τοῦ κόσμου τὸν ὁποῖον ἐνίκησε καὶ κατέκτησε. Ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ εἰς ὅ,τι εἶχον τότε πλούσιον, μεγαλοπρεπὲς καὶ ὑπερήφανον, καὶ βασιλεῖς λευκοὶ μαῦροι καὶ χαλκόχροες, λάμποντες μέσα εἰς χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους εἰς πορφύρας καὶ ἀλουργίδας, σύρονται ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ νικητοῦ μὲ τὸν ἡττηθέντα στρατόν των, Κᾶρες καὶ Πάρθαι Λέλεγοι καὶ Δάκες τρομεροὶ καὶ ἀήττητοι, κάθε φυλὴ καὶ κάθε ἔθνος μὲ τοὺς παραδόξους ὁπλισμοὺς καὶ τὰ παραδοξότερα ἀκόμη ἐνδύματα, μὲ τὰ βέλη καὶ τὰ τόξα των ἐστραμμένα κατὰ γῆς, ἀκολουθοῦν εἰς μυριάδας τὸ θριαμβευτικὸν ἅρμα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ κατέκτησε τὴν γῆν ὅλην, ἐσκέπτετο κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἐκείνην τῆς δόξης του στιγμὴν πῶς νὰ κατακτήσῃ καὶ τὸν οὐρανόν.

Προληπτικὸς τόσον ὁ Αὔγουστος, ὅσον ἦτο μέγας καὶ ἀνδρεῖος, ἐσέβετο τοὺς θεοὺς τῶν λαῶν τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑποτάξει. Ἐπίστευεν ἴσως ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν ὄχι μόνον τῶν θεῶν τῆς Ρώμης, ἀλλὰ τῶν θεῶν ὅλου τοῦ κόσμου εἶχεν ὑποτάξει τὸν κόσμον αὐτόν, καὶ ἐνῶ κάθε δρόμος καὶ κάθε γωνία τῆς Ρώμης μετεβάλλετο εἰς πρόχειρον βωμὸν θυσιῶν καὶ ὁ λαὸς ἐκβακχευμένος ἀπὸ τὴν δόξαν ὠργία καὶ ἐμαίνετο, πλέων εἰς τὸ αἷμα τῶν θυσιαζομένων ταύρων, ὁ μέγας Αὔγουστος ἐκήρυττεν, ὅτι οἱ κτηθέντες θησαυροὶ θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς ἀνέγερσιν τριακοσίων ναῶν ἀνὰ τὴν Ρώμην.

Καὶ ἐὰν μὲν θὰ κατωρθοῦτο νὰ περιληφθοῦν εἰς τοὺς τριακοσίους αὐτοὺς ναοὺς ὅλοι οἱ θεοὶ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν ἡττηθέντων εἶνε ζήτημα. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ μέγας φίλος καὶ στρατηγὸς τοῦ Αὐγούστου Ἀγρίππας ἵδρυσεν ἰδίαις δαπάναις τὸ Πάνθεον, τὸν μεγαλοπρεπέστερον ναὸν τῆς Ρώμης, τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς ὅλους ἀδιακρίτως τοὺς θεούς.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τις τὸ Πάνθεον καὶ ὡς κάλλος καὶ μεγαλεῖον ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ὡς πλοῦτον μαρμάρων καὶ πολυτίμων μετάλλων πρέπει νὰ κρημνίσῃ μὲ τὴν φαντασίαν, ὅλας τὰς ψωριώσας νεωτέρας οἰκοδομάς, αἱ ὁποῖαι ὡς γαγγραινώδη νεοπλάσματα ἔχουν φυτρώσει πέριξ του καὶ τὸ ἔπνιξαν, τὸ ἐβούλιξαν, τοῦ ἀφήρεσαν κάθε μέσον συγκοινωνίας καὶ ἐπαφῆς μὲ τὸν ἀνοικτὸν ὁρίζοντα, μὲ τὸν καθαρὸν ἀέρα, μὲ τὸ φωτεινὸν περιβάλλον τοῦ αἰθέρος, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον μόνον ἠμπορεῖ νὰ περισώζεται τὸ παρθένον κάλλος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του.

Τί ἔχει καταντήσει ἡ μεγάλη ἐπὶ τῶν Ρωμαίων πλατεῖα τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας τὸ Πάνθεον μὲ τὸν γιγάντειον ἐξ ὀκτὼ Κορινθιακῶν κιόνων σωλῆνα του, μὲ τὰς θύρας του τὰς ἀπὸ σφυρηλατημένον χαλκόν, μὲ τοὺς θηρεοὺς καὶ τὰς μετόπάς του, τὰς καταμαυρισμένας, ξεπεσμένον ἀφανισμένον φυλακισμένον, τὸ εἰξεύρουν ὅλοι ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Ρώμην. Ἕνα κέντρον βρομερὸν τῆς παλαιᾶς Ρώμης εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἐπαῖται, οἱ μικροπωληταὶ ὀπωρικῶν, οἱ ψευτοδηγοὶ τῶν ἀρχαιοτήτων διαγκωνίζονται εἰς ἓν μωσαϊκὸν ρυπαρόν, βρωμερὸν καὶ ἀπαίσιον. Κάτι ὡς ἀνθρωπίνη μούχλα καὶ μούχλα τῆς γῆς καὶ τοῦ κτιρίου καὶ τοῦ περιβάλλοντος, καὶ μούχλαμαξῶν καὶ ἀλόγων πεινασμένων καὶ μούχλα καλογήρων ξεπεσμένων ἀπὸ τὴν τυραννικὴν δόξαν των καὶ μούχλα, ἡ ὁποία ἔφθασε καὶ εἰς τὴν στέγην ἀκόμη, ἡ ὁποία εἰς τὸ κοῖλον σχῆμα της ἠκολούθησεν αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ οὐρανοῦ.

Καὶ ὅταν εἰσέλθῃ τις εἰς τὸ Πάνθεον, ἐννοεῖ ὅτι οἱ ἄλλοτε λατρευθέντες ἐκεῖ θεοὶ ἐφυγαδεύθησαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, καὶ ὅτι εἰς τὴν μαρτυρικὴν κατάπτωσιν τοῦ γίγαντος ναοῦ, μία θεότης μαρτυρικὴ μόνον εἶχε τὴν θέσιν της: Ἡ Παναγία τοῦ Μαρτυρίου. Ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς σήμερον κληρικοὶ καλοθρεμμένοι, ἀλλὰ μουχλιασμένοι καὶα τοί, περιάγουν ἀνὰ τὸ Πάνθεον τὴν μαύρην καὶ πένθιμον σιλουέταν των διακόπτοντες τὰς σκέψεις τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν τοῦ ἐνδοξοτέρου μνημείου τῆς μεγάλης Ρώμης τοῦ παρελθόντος.

Καὶ αἱ σκέψεις αὐταὶ δι' ἐμὲ ἦσαν κάπως ἀπαισιόδοξοι καὶ μελαγχολικαί. Τὸ περασμένον μεγαλεῖον τοῦ κόσμου, μοῦ ἐφαίνετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὡς κάτι ἀπρόσιτον εἰς τὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα. Ἀδιάφορον ἂν ὁ νεκρὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἑνώσεως τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους κοιμᾶται μέσα εἰς τὸ Πάνθεον τὸν τελευταῖον ὕμνον του καὶ ἡ προτομή του, ἡρωϊκὴ καὶ ἀρειμάνιος φαίνεται ὡς νὰ προβλέπῃ νέας δόξας διὰ τὴν ἀρτιγενῆ χώραν του. Ἀδιάφορον ἂν ἡ προτομὴ τοῦ Ραφαήλου ἑνὸς ἄρχοντος καὶ βασιλέως τῆς ἀναγεννηθείσης Τέχνης, κυριαρχεῖ σήμερον εἰς ἄλλον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς βωμοὺς τῶν ἀρχαίων θεῶν, καὶ φαίνεται νὰ συνεχίζῃ τὴν δόξαν τῶν Βιργιλίων, οἵτινες ἔψαλλαν τὴν Ρώμην τοῦ Αὐγούστου. Ἀδιάφορον ἂν ἄλλος βασιλεύς, ὁ Οὐμβέρτος, θῦμα αὐτὸς τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν τῆς χώρας, θῦμα δολοφόνου πολιτικοῦ ἐγχειριδίου, κατέχει ἄλλον βωμόν, ἐνθυμίζον τὰ πολυπληθῆ θύματα τῶν ἀρχόντων τῆς ἐνδόξου Ρώμης, ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν ὁποίων ἀνῆλθαν οἱ Ὀκτάβιοι καὶ οἱ ἄλλοι δοξασθέντες Καίσαρες.

Τὸ περασμένον μεγαλεῖον τῆς ἀνθρωπότητος δὲν θὰ ἐπανέλθῃ ποτὲ πλέον. Αὐτὸ φαίνεται νὰ λέγῃ εἰς τὴν ψυχήν μου ἡ ὠχρὰ μορφὴ ἑνὸς ἐσταυρωμένου, ὁ ὁποῖος κατκρίπτων καὶ κατεδαφίζων τὸ μεγαλεῖον αὐτὸ εἶχεν ὀνειρευθῆ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλου ἀπείρως ὡραιοτέρου: διὰ τοῦ μεγαλείου τῶν ψυχῶν. Καὶ ὁ ὁποῖος μεθ' ὅλην τὴν θεϊκήν του δύναμιν βλέπει τὸ ὄνειρόν του αὐτὸ ματακιωμένον.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΓΕΛΩΤΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Εἶνε δυσκολώτερον νὰ προσδιορίσῃ τις τὴν αἰτίαν τοῦ γέλιου, παρὰ νὰ αἰσθανθῇ τ' ἀποτελέσματα. Εἰς τὰ παιδιὰ ἡ αἰτία αὐτὴ εἶνε γενικῶς φυσική: ἡ μιμική, ἡ παράστασις τῶν πραγμάτων τὰ διασκεδάζουν κατὰ προτίμησιν.

Τὴν εὐθυμίαν τὴν αἰσθάνονται μᾶλλον μὲ τὰ μάτια. Διὰ τὸν ἐνήλικον ἀπ' ἐναντίας, εἶνε ἡ ἀντίθεσις, ἡ κωμικὴ ἰδέα τὸ ἀνάρμοστον εἰς τὰ αἰσθήματα ἢ τὰς διαθέσεις, ὅπου προξενοῦν τὸν γέλωτα.

— Δὲν βλέπομεν συχνὰ τὰ παιδιὰ νὰ γελοῦν μόνα, δηλ. ἕνεκα μιᾶς ἰδέας.

Ἐνῷ εἰς τὸν ἐνήλικον ἡ ἀληθινὴ εὐθυμία εἶνε ἐκείνη ὅπου γεννᾶται, ἀπὸ μίαν ἀναζῶσαν ἀνάμνησιν ἢ ἀπὸ μίαν κωμικὴν εἰκόνα ἡ ὁποία ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐνθύμησιν.... Εἰς τὴν εἰκόνα αὐτήν, τὴν ἐξωραϊσμένην ἀπὸ ἐνθουσιώδη φαντασίαν, ὁ ἄνθρωπος ἀρέσκεται πολύ: ἡ ἀλήθεια θὰ τοῦ ἐφαίνετο ὀλιγώτερον κωμικὴ ἀπὸ τὴν φαντασίαν. Διαβλέπει ἕνα ἰδεῶδες καὶ τοῦ γελᾷ λησμονῶν τὴν πραγματικότητα.

Ἡ ἀντίθεσις, εἶνε ἡ κυρία αἰτία ἡ ὁποία προξενεῖ τὸ γέλοιο, εἰς τρόπον, ὥστε ἐὰν προστεθοῦν δύο ἀντιθέσεις προξενοῦν ἓν ἀκατανίκητον αἴσθημα εὐθυμίας.

...Συναντᾷ τις ἕνα γέροντα περιπατοῦντα μὲ ὕφος ὑπερήφανον. Ἔξαφνα παραπατᾷ καὶ πέφτει εἰς τὸ πεζοδρόμιον, χωρὶς νὰ κτυπήσῃ πολύ... Τὸν εἶχαν ἴδει ὑπερήφανον, πρὸ ἑνὸς λεπτοῦ, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς τώρα κατὰ γῆς εἰς μίαν κατάστασιν γελοίαν καὶ ἀσυνείθιστον.

Ἡ ἀντίθεσις αὐτὴ μεταξὺ τῆς ματαιότητος τοῦ ἥρωος καὶ τῆς ἀξιολυπήτου θέσεως του προξενεῖ τὸν γέλωτα.

Οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν σκηνὴν αὐτὴν, ἱερεῖς ἢ ἄρχοντες παιδιὰ ἢ γέροντες, ἄνθρωποι εὔθυμοι ἢ σοβαροὶ: ὅλοι θὰ γελάσουν.

Ἔπειτα, ἡ διάθεσις αὐτὴ θὰ καταπολεμηθῇ ἀπὸ ἕνα ἄλλο αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ἔρχεται κατόπιν τῆς πρώτης ἐντυπώσεως: ἀπὸ τὴν λογικὴν ἀλλ' ὅσον περισσότερο, θὰ θέλουν νὰ μὴ γελάσουν, τόσο τὸ γέλοιο γίνεται ἰσχυρότερον. Καὶ εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ζωηρᾶς αὐτῆς εὐθυμίας καὶ τῆς αἰτίας ἡ ὁποία τὴν προξενεῖ ἡ ὁποία διπλασιάζει τὴν ἱλαρότητα.

Παρευρίσκεται ἐκεῖ ἕνας θεατὴς ὁ ὁποῖος γελᾷ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους διὰ τὸ πάθημα τοῦ διαβάτου ἐκείνου, ὅταν ἔξαφνα γλιστρᾷ καὶ αὐτὸς, ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ὅπου ἐγελοῦσε περισσότερον μὲ τὴν ἀδεξιότητα ἐκείνου.

Οἱ παρευριισκόμενοι θὰ γελάσουν πολὺ περισσότερον, ἕνεκα τῆς δευτέρας ἀντιθέσεως, μεταξὺ τοῦ σαρκασμοῦ τοῦ δευτέρου κυρίου καὶ τοῦ ἀτυχήματός του.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο ἀκόμη χειρότερον, ἐὰν τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ἐγίνετο εἰς τόπον ὅπου ἐπιβάλεται ἡ σοβαρότης.

Τὸ αὐτὸ φαινόμενον συμβαίνει εἰς τὰ παιδιὰ εἰς περιστάσεις αἱ ὁποῖαι φαίνονται διαφορετικαὶ καὶ αἱ ὁποῖαι ὅμως ὅταν τις τὰς προσέξῃ εἶναι αἱ αὐταί.

Εἰς τὰ βλέμματα τοῦ παιδιοῦ οἱ γονεῖς εἶνε πρόσωπα σοβαρὰ, φρόνιμα, τὰ ὁποῖα δὲν κάμνουν τίποτε τὸ μὴ ὀρθόν.

Ἑπομένως ἕνα πατρικὸν λάθος ἐξ ἀπροσεξίας θὰ τὰ κάμῃ κατ' ἀντίθεσιν νὰ γελλάσουν τρελλά.

Ἐὰν ὁ μπαμπᾶς σπάσει ἕνα πιάτο, ἢ ἡ μαμὰ χύσει ἕνα ποτῆρι νερὸ ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι. . . τὸ μικρὸ τρελλὸ θὰ

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ

Ο ΦΑΣΟΥΛΗΣ

Βρισκόμουνα στὴν Pau τὸ Φλεβάρη ποῦ μᾶς πέρασε, ὅταν ἀρρώστησα γιὰ πρώτη φορά, ἀπὸ τὴν ἀρρώστια ποῦ μὲ βασανίζει.

Ἀ! θὰ θυμᾶμαι γιὰ πολὺ καιρό, τὴν κάμαρα μου στὸ Ξενοδοχεῖο τῆς Γαλλίας, ὅπου στὴν ἀρχὴ κάθισα μὲ τόσην εὐχαρίστηση, καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρο τῆς ὁποίας θαύμαζα τὸ θαυμάσιο πανόραμα τῶν Πυρηναίων, καὶ ὅπου ἔπειτα ἀπὸ λίγες μέρες ἔτρεμαπὸ πυρετὸ καὶ ὡς μονάχη παρηγοριά μου εἶχα τὴν καλὴ νοσοκόμο μου, ἡ ὁποία στέκουνταν ὀρθὴ καὶ ἀνήσυχος κοντὰ στὸ κρεββάτι μου. Ναί, πάντα θὰ θυμᾶμαι μὲ τρόμο τὰ κακοχωματιασμένα μπουκέτα πάνω στὸ χαρτί, ποῦ ἤτανε στρωμένοι οἱ τοῖχοι μου, καὶ τὰ ὁποῖα μέσα στὸν πυρετό μου ἔβλεπα νὰ μεταμορφόνουνται σὲ κεφάλια γέρων ρωμαίων στρατιωτῶν, φοβερὰ ἄσκημα κάτω ἀπὸ τὲς περικεφαλαῖές τους, καὶ τὰ ὁποῖα μὲ κύτταζαν λυπητερά, μὲ μάτια ἄφωτα.

Ἀλλ' ἡ αὐγὲς προπάντων, ἔπειτα ἀπὸ νύχτα ἀϋπνίας ἤτανε φοβερές.

— Ἀδερφή μου, τί ὥρα εἶνε;

— Χτυπήσανε ἑφτά, κύριε.

Καὶ ἔβλεπα νὰ σηκώνεται ἡ καλόγρηα, ἀπὸ τὴν μεγάλη πολυθρόνα της ὅπου εἶχε λιγάκι ἀποκοιμηθῆ.

— Θὰ εἶνε ἡμέρα, ἔλεγε.

Ἤρχουνταν κοντά μου καὶ μὲ ἔβλεπε μὲ τὸ καλὸ βλέμμα της, στὸ ὁποῖο ἐμάντευα κάποια λύπη γιὰ τὴν κατάσταση μου, καὶ αὐτὸ μοῦ ἔκανε κακό· ἔπειτα προχωροῦσε πρὸς τὸ παράθυρο καὶ τραβοῦσε τοὺς μπερντέδες. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σύγνεφα τὰ ὁποῖα ἐπρόλεγαν βροχερὴ ἡμέρα φαίνουνταν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μερκιὲς κορφὲς βουνῶν χιονισμένες.

Ὄχι! δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴ λύπη καὶ τὴ στενοχωριά μου, αὐτῶν τῶν πρωϊνῶν, μέσα σὲ μιὰ κάμαρα ποῦ βρεθηκα κατὰ τύχη, μακριὰ ἀπὸ κάθε ἀγαπημένο μου πρόσωπο. Ἀλλὰ σήμερα θέλω νὰ διηγηθῶ ὄχι τὶς λυπητερές μου ἀνάμνησες.

Δυὸ βδομάδες πέρασαν ἀπὸ τὸν πρῶτο πυρετό μου, ἡ ἐγχείρισις φαίνεται πῶς μὲ ἔσωσε, τοὐλάχιστον γιὰ λίγο καιρό. Εἶμαι ἀκόμα στὸ κρεββάτι, πολὺ ἀδύνατος, ἀλλὰ χωρὶς διόλου πυρετό. Τὰ ἄσχημα πρόσωπα τῶν ρωμαίων στρατιωτῶν πάνω στὸ χαρτὶ τοῦ τοίχου, ξανάγιναν μπουκέτα ἀπὸ ἄνθη. Εἶνε ἀπόγευμα, εἶνε ὡραῖος καιρὸς καὶ ἔτσι μπορῶ καὶ ἔγω τὸ παράθυρο ἀνοιχτό. Πότε, πότε σηκόνω τὰ μάτια ἀπὸ τὸ βιβλίο ποῦ διαβάζω, ἀκουμπισμένος στὸ μαξηλάρι μου, καὶ θαυμάζω ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὰ Πυρρηναῖα ποῦ φαίνεται. Τί ἡσυχία! ἀκούω νὰ φτάνῃ ὡς ἐδῶ ἀπάνω ὁ θόρυβος τοῦ δρόμου καὶ ἡ ὁμιλίαις τῶν διαβατῶν καὶ ἡ χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν, Ἡ δομινικανὴ ἀδερφὴ εἶναι πάντα καθισμένη κοντὰ στὸ κρεββάτι μου, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀνησυχῶ πλέον καὶ δὲν τῆς διακόπτω κάθε στιγμὴ τὴν προσευχή της.

Ἔξαφνα ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν ἔξω θόρυβο ἀκούγεται ὁ ἦχος ἑνὸς κουδουνιοῦ.

— Ἀ! ἀδερφὴ Σεραφίνη, εἶνε τέσσερες..ὁ Φασουλῆς θὰ ἀρχίσῃ τὴν παράσταση του,

Εἴμαστε τώρα ἕνα ζευγάρι φίλων ἡ ἀδερφὴ Σεραφίνη καὶ ἐγώ· Εἶνε λαμπρὴ κόρη, μικρῆς καταγωγῆς, βίβαια, ἡλικίας ἀόριστης, σαράντα χρόνων ἴσως, διόλου ὄμορφη, ἀλλὰ ἀξιοπρεπὴς καὶ γλυκειά Σ' αὐτὴν ὅλα ἔχουνε γλυκύτητα, τὸ βλέμμα, ἡ φωνή, τὰ κινήματα. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἀρρώστιας μου ἤτανε ἀρκετὰ σιωπηλή, ἔπειτα τῆς ἐνέπνευσα ἐμπιστοσύνη, καὶ μοῦ διηγεῖται τώρα, τὴν ἀφοσίωση της στὸ ἔργο της, γιὰ νὰ διασκεδάζῃ τὴ στενοχωριά μου, καὶ ἄλλες μικρὲς ἱστορίες, ὅπου πάντα πρόκειται, γιὰ θρησκευτικὰ πράματα, γιὰ φροντίδες γιὰ ἀρρώστους, καὶ τὶς ὁποῖες ὅμως προτιμῶ ἀπὸ τὶς ἐξυπνες κουβέντες τῶν σαλονιῶν τοῦ Παρισιοῦ, ἡ ὁποῖες τὶς περισσότερες φορὲς ἔχουνε μέσα πολὺ φαρμάκι Ἐνῶ ἡ ἱστορίες τῆς νοσοκόμου λέγουνται μὲ ἁπλοϊκὴ καὶ καθαρὴ καρδιά

Ἐκτὸς αὐτοῦ μιὰ ἀπὸ τὶς διασκεδάσεις μου εἶνε: ὅταν ὁ Φασουλῆς ἀρχίζει τὴν παράσταση του, νὰ ἀκούω τὴν περίεργη φωνή του,

θὰ ξεκαρδισθῇ ἀπὸ τὰ γέλοια.

Ἡ αἰτία τοῦ γέλοιου ἀποδίδεται καὶ εἰς ἄλλας αἰτίας ἀλλ' ἡ κυριωτέρα πασῶν εἶνε ἡ ἀντίθεσις.

Ἡ εὐθυμία κατὰ τοὺς χαρακτῆρας.

Ὁ χαρακτὴρ παρατηρεῖ ὁ ἰατρὸς Belouino ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν εὐθυμίαν.

Τὰ αἱματώδους κράσεως παιδιά, τὰ ὁποῖα εἶνε πολὺ ζωηρά, εἶνε πολὺ εὔθυμα· ἀλλὰ δὲν αἰσθάνονται τὴν χαρὰν αὐτὴν μετὰ ζωηρότητος. Ὅλα εἰς αὐτὰ εἶνε ἐπιπόλαια.

Τὰ χολερικά, πλέον δύσπιστα ἀπὸ τὰ τῆς αἱματώδους κράσεως, πλέον παρατηρητικὰ καὶ ὀλιγότερον γενικῶς εὐερέθιστα, ζητοῦν διὰ νὰ εὐθυμήσουν λόγους ἰσχυροτέρους, ἀλλ' ἡ εὐθυμία των εἶνε διαρκὴς καὶ ζωηρά.

Τὰ νευρικὰ εἶνε ὑπερβολικά. Ἡ εὐθυμία των εἶνε σφοδρά, ὅπως καὶ ἡ λύπη των. Τὰ μικρότερα αἴτια τὰ πλέον παράδοξα, προκαλοῦν τὴν ἰδιότροπον εὐθυμίαν των.

Τὰ λυμφατικὰ αἰσθάνονται ἄραγε αὐτὸ τὸ αἴσθημα; Συχνὰ εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις τοῦτο, καὶ ἂν εἶνε εὐχαριστημένα, σπανίως ἡ ἐσωτερικὴ εὐχαρίστησις φωτίζει τὴν ἀπαθῆ φυσιογνωμίαν. Αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ὄχι ἀκριβῶς χαράν.

Τὰ μελαγχολικά, αἰσθάνονται τὴν συγκίνησιν αὐτὴν ὅταν ἀναγκασθοῦν κάπως: πρέπει νὰ καταλάβῃ τὴν ψυχήν του αἰφνιδίως. Φαίνονται ὅτι εἶνε καμωμένα νὰ ζοῦν λυπημένα, καὶ ὅταν εἶνε εὐχαριστημένα, εἶνε πάντοτε ὀλίγον δυσαρεστημένα μὲ τὸν ἑαυτόν τους.

Ἡ χαρὰ εἰς αὐτὰ εἶνε φαινόμενον ἀσυνείθιστον, τὸ ὁποῖον δὲν παρουσιάζεται παρὰ εἰς σπάνια διαστήματα. Αὐταὶ εἶνε αἱ γνῶμαι τοῦ ἰατροῦ Belouino, ὁ ὁποῖος, ὑπὸ ἰατρικὴν ἔποψιν λέγει διὰ τὸ αἴσθημα, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦμεν:

«Ἡ εὐθυμία διατηρεῖ τὴν ὑγείαν τοῦ παιδιοῦ, εὐκολύνει τὴν πέψιν, δυναμόνει τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐμποδίζει νὰ αἰσθανθῇ τὸν κόπον ὅταν γεννᾶται ἡ χαρά· ἡ θρέψις γίνεται καλλιτέρα, τὸ αἷμα ἀνανεοῦται καὶ ἐν γένει ὁ ὀργανισμὸς ἐνεργεῖ καλλίτερον.»

Ἀλλ' ἡ εὐθυμία εἶνε ἰδίως ἡ ἠθικὴ ὑγεία τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Ὅσον περισσότερον μιὰ καρδιὰ εἶνε εὐχαριστημένη, τόσον περισσοτέρα θέσις ὑπάρχει εἰς αὐτὴν διὰ τὴν ἀγαθοτητα καὶ τὴν ἀγάπην.

Κατὰ μετάφρ. δος Εἰρήνης Νικολαΐδου

νὰ βλέπω τὴν ἀδερφὴ νὰ βάζῃ στὴν τσέπη της τὸ κομπολόγι της, νὰ φιλῇ βιαστικὰ μερικὰ μετάλλια εὐλογημένα ποὺ ἔχει, καὶ ἔπειτα νὰ πλησιάζῃ στὸ παράθυρο καὶ ἐκεῖ, μισοκρυμμένη πίσω ἀπὸ τὸν μπερντὲ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὸ θέαμα.

Βέβαια, εἶνε τὸ μόνο, ποῦ ἡ δύστυχη ἀδερφή, γνώρισε καὶ θὰ γνωρίσῃ ἀπὸ θέατρο, ἀλλ' ἡ ψυχὴ τῆς ἁγίας αὐτῆς κόρης, εἶνε τόσο ἁπλῆ, ὅπως τῶν μικρῶν παιδιῶν ποῦ εἶνε μαζεμένα μπροστὰ στὶς ξύλινες κοῦκλες τοῦ Φασουλῆ, καὶ κατακόκκινη ἀπὸ εὐχαρίστησιν, σκεπάζοντας καμμιὰ φορὰ τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια της γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν εὐθυμία της, τὴν ὁποία νομίζη λιγάκι ἄσεμνη γελάει μὲ ὅλες τὶς ἀνοησίες καὶ μὲ ὅλες τὶς σκληρότητες τοῦ Φασουλῆ.

Ἀπὸ τὸ κρεββάτι μου δὲν καλακεύω τί λέει, μονάχα τὶς χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν ξεχωρίζω, ἔπειτα ἀπὸ κάθε νέο ἔγκλημα, καὶ τὰ χτυπήματα τοῦ ξύλου του ἀπάνω στὰ ξύλινα κεφάλια ἀλλὰ τὰ ξέρω· ἄλλα, γιατὶ πάντα ἡ παράσταση εἶνε ἡ ἴδια, καὶ μὲ τὸ ἀλύπητο ξύλο, ποῦ τοὺς σκοτόνει ὅλους ὁ Φασουλῆς. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὸ φοβερὰ πράματα τὰ κάνει ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ γέλοια των μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων ποῦ στέκουνε καὶ τὸν βλέπουνε.

Τί βάθος κακίας κρύβεται ἄρά γε στὴν ἀνθρώπινη ψυχή; ὥστε τὸ θέαμα αὐτό, ὅπου φαίνουνται ὅλα τὰ κακὰ ἔνστικτα, νὰ εἶναι τόσον κωμικὸν καὶ ἰδίως στὶς πλέον ἀθῶες ψυχές, τῶν μικρῶν παιδιῶν καὶ στὶς καλῆς αὐτῆς καλογρηᾶς, ἡ ὁποία πλησιάζει, ὅσο αὐτὸ εἶνε δυνατόν, στὴν ἠθικὴ τελειότητα.

Κάνω αὐτὴ τὴν σκέψη μὲ λύπη, ὅταν ἡ ἀδερφὴ Σεραφίνη, ἀφοῦ τέλειωσε ἡ παράσταση, ἔφυγε ἀπὸ τὴ θέση της κοντὰ στὸ παράθυρο, καὶ πλησίασε στὸ κρεββάτι μου λιγάκι ταραγμένη.

— Ἀλλὰ τί κακὸ ὑποκείμενο αὐτὸς ὁ Φασουλῆς! μοῦ εἶπε, τί κακός! αὐτὸς δέρνει καὶ σκοτώνει ὅλο τὸν κόσμο!... Εἶνε δυνατὸν νὰ διασκεδάζουνε παιδιὰ μὲ τέτοια πράματα; ... Ἐγὼ ντρέπομαι ποῦ διασκέδασα...

—Ἀκόμη περισσότερο, ἀδερφή μου, πρόσθεσα γιὰ νὰ τὴν πειράξω φιλικά, ποῦ ξεχάσατε τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Καὶ γρήγορα, ἡ ἀδερφὴ ξανακάθισε, πῆρε τὸ κομπολόϊ της καὶ τὸ βιβλίο της, καὶ ἔσκυψε τὸ κεφάλι της. Δύστυχη ἀδερφή, λυπᾶται γιατὶ πρὸ ὀλίγου διασκέδασε· καὶ αὔριο θὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτό της, τὴν ὥρα ποῦ θὰ ξομολογηθῇ, γιατὶ εἶδε τὸ Φασουλῆ καὶ διασκέδασε.

Ἤσυχασε, ἀδερφή μου, τὸ ἁμάρτημά σου εἶνε συχωρεμένο Καὶ ὅμως ἤτανε γιὰ μένα μία ἔκπληξη νὰ σᾶς δω, σᾶς τῆς ὁποίας ὅλη ἡ ζωὴ εἶνε, ὑπακοὴ καὶ γλυκύτης, νὰ διασκεδάσσῃς γιὰ μιὰ στιγμὴ μὲ τὸν τιποτένειο αὐτὸ ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος τέτοιος εἶνε φυσικὰ καὶ τέτοιος δείχνεται ὅταν δὲν εἶνε πλέον κύριος των παθῶν του.

Ἔτσι ἀμαθής, ἀδερφή μου, γέλασες μὲ τὸν Φασουλῆ, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ κλάψῃς πικρὰ μπροστά σ' ἄλλες μαριονέτες ποῦ δὲν γνωρίζεις, μπροστὰ στὶς μαριονέτες τῆς κοινωνίας ἡ ὁποῖες εἶνε πολὺ ὑποκρίτριες, ἀλλ' ὄχι λιγότερο κακιές. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπαλάττεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του μὲ ξύλο, ἀλλὰ μὲ ὅπλα πολὺ ποιὸ χειρότερα καὶ πολὺ πολὺ ἐπικίνδυνα. Πολλοὶ δὲν δυστάζουνεν ἀγίνουνε βασανισταὶ καὶ δήμιοι γιὰνὰ εὐχαριστήσουνε τὸν ἐγωϊσμό τους καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τους.

Ὅσο περισσότερο σκέπτομαι αὐτό, τόσο περισσότερο βλέπω πῶς δὲν εἶνε ἄχρηστο ποῦ εἶχε αὐτὴ ἡ εὐσεβὴς κόρη τὴν μικρὴ ἀδυναμία νὰ δῇ τὸν κακοῦργο ἐκεῖνο καὶ νὰ γελάσῃ. Θὰ μετανοήσῃ, θὰ διπλασιάσῃ τὸ ζῆλό της καὶ θὰ ἐννοήσῃ καλλίτερα ἀπὸ πρὶν τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου της, τὸ ὁποῖον εἶνε νὰ ἐξαλείψῃ τὶς ἁμαρτίες των ἄλλων. Διότι ὅτι καὶ ἂν λένε τὰ μεγάλα πνεύματα, εἶνε ἕνα αἴσθημα θαυμάσιο καὶ ἀνώτερο ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ δικαιοσύνη, ἡ πίστις αὐτή, ἡ ὁποία θέλει ἡ προσευχὲς καὶ τὰ ἔργα τῶν πολὺ ἀθῴων νὰ μετριάζουνε καὶ νὰ ἐξαγοράζοονε στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ, τὰ ἄσχημα λόγια, τὶς κακιὲς πράξες, καὶ αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα ἀκόμη τῶν κακῶν.

(Κατὰ τὸ Γαλλικὸν) (Trancais Coppée)

ΣΥΝΑΥΛΙΑΙ

Συναυλία Ὠδείου. Ἡ παρελθοῦσα ἑβδομὰς ἦτο πλουσία εἰς μουσικήν. Τὴν Δευτέραν ἡ πρὸς τιμὴν τῆς Α. Υ. τῆς πριγκιπίσσης Ἀλίκης συναυλία εἰς τὸ Ὠδεῖον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ ἡ τρεῖς νέοι καθηγηταί του.

Ἡ συναυλία αὕτη, ὅπως ὅλαι τοῦ Ὠδείου ἦτο τελεία. Ἤρχισε μὲ τὴν Marche Nuptiale του Roubistein, μὲ τὴν ὁποίαν, μετὰ τὸν Ἐθνικὸν Ὕμνον ὑπεδέχθησαν τὸ νεαρὸν ζεῦγος τῶν πριγκήπων. Κατόπιν ὁ κ. Sermon, νέος καθηγητὴς τοῦ πλαγιαύλου, κατεμάγευσε τὸ ἀκροατήριον μὲ τὸ φλάουτό νου, ἐκτελέσας μίαν Οὐγγρικὴν Φαντασίαν, ὡραιότατα καὶ παθητικώτατα. Ἐπίσης πολὺ ἤρεσε καὶ κατεχειροκροτήθη ὁ νέος καθηγητὴς τοῦ βιολίου κ. Bustinduy.

Τὸ δεύτερον μέρος ἤρχισε μὲ τὸ Relude τοῦ Liszt καὶ ἔπειτα ἡ κ. Φεράλδη συνοδευομένη ὑπὸ ὁλοκλήρου τῆς ὀρχήστρας ἐτραγούδησε μὲ τὴν τόσον γλυκειὰ, συμπαθητικὴν καὶ τεχνικὴν φωνήν της τὸ Air de Bijoux τοῦ Φάουστ.

Συναυλία κυρίας Σερεμέτη. Τὴν Παρασκευὴν τὸ βράδυ ἔδωκε εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Μουσικῆς Ἑταιρείας τὴν συναυλίαν της ἡ συμπαθὴς καλλιτέχνης κ. Σερεμέτη μὲ ποικίλον καὶ ἐκλεκτὸν πρόγραμμα. Ἡ κ. Σερεμέτη ἔπαιξε μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὴν πάντοτε τέχνην καὶ εὐκολίαν, διάφορα κομμάτια μεγάλων διδασκάλων καὶ κατεχειροκροτήθη ἀπὸ τὸν πυκνὸν ἀκροατήριόν της. Ἐπίσης ὁ κ. Κρασσᾶς μὲ τὸ μαγικὸ βιολί του κατέθελξε πάντας. Ἐπίσης πολὺ ἤρεσε τὸ κουϊντέτο τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινάτας, μὲ τὰ τόσον γλυκὰ καὶ συμπαθητικὰ μαντολίνα, τὰ ὁποία ἔτσι ὡραῖα κελαΐδησαν. Τὴν μουσικὴν διέκοψεν ἡ παθητικὴ καὶ γλυκειὰ ἀπαγγελία τῆς καλλιτέχνιδος δος Ξανθάκη καὶ τοῦ κ. Ἀναστασιάδου.